

RIIGIKOGU

IV koosseis.

III istungjärk.

36. koosolek.

19. märtsil 1930.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Surma läbi lahkunud Riigikogu liikme Hugo Ratasepa mälestamine.
3. Teatamine muudatusest Riigikogu koosseisus.
4. Teatamine A. Kirikal'i, O. Torgi ja Th. Schmidt'i Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast väljaastumisest.
5. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.
6. Komisjonide täiendavad valimised.
7. Seitsmenda rahvusvahelise töökonverentsi poolt Genfis vastuvõetud õnnetusjuhtude läbi vigastatud oma- ja välismaa töölistega ühtlase ümberkäimise kohta käiva konventsiooni eelnou kinnitamise seadus — redaktatsioon.
8. Eesti Vabariigi 1929/30. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — I lugemisel.
9. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.
10. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seadus — II lugemisel.
11. Ehitusseaduse §§ 165¹, 197, 200, 201, 202 ja 203 muutmise seadus — II lugemisel.

Koosoleku avab Esimees K. Einbund kell 17.25 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi O. Gustavson.

1. Päevakorra täiendamine.

J. Loosalu (as) ja J. Voiman'i (stp) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Surma läbi lahkunud Riigikogu liikme Hugo Ratasepa mälestamine.

Juhataja: Austatud Riigikogu liikmed! Teatan teile meie kaaslane rkl. Hugo Ratasepa (Riigikogu liikmed ja publik tõusevad püsti.) lahkumisest surma läbi 15. märtsi õhtul, kell ½8 Taagepera sanatooriumis.

Kadunu oli alles noor mees, 24-aastane, pärit Tartumaalt, Härjanurmest, Saðu külast. Lõpetanud oma kodukoha

kõrgema algkooli, ta töötas oma koduvaldas põllutöölisena, kuid ühtlasi samal ajal agaralt võttis osa maatööraha, sotsialistliku tööliste partei ja sotsialistliku noorsoo liikumisest. Sel teel võitis ta usalduse oma valimisringkonnas, nimelt Tartumaa valimisringkonnas. Möödunud valimiste eel seati ta Riigikogu liikme kandidaadiks sotsialistliku tööliste partei nimekirjade järgi ja samade nimekirjade järgi omanud rahva usalduse kutsuti ta Riigikogusse, alates 9. juulist läinud aastal.

Kuid meie keskel ei saanud ta kaua viibida, sest juba enne jõulu tabas teda raske haigus, kopsuhaigus, sundis teda asuma Taagepera sanatooriumi, kus ta nüüd suri, jättes leinama oma perekonna ainukese liikme, oma ema.

Meil on täna, austatud Riigikogu liikmed, tõsine põhjus avaldada oma sügavat kaastundmust sotsialistliku tööliste partei rühmale, kelle hulka kadunu kuulus.

3. Teatamine muudatusest Riigikogu koosseisus.

Sekretär: Surma läbi Riigikogust 15. märtsil 1930 lahkunud Hugo Ratasepa — Eesti sotsialistliku tööliste partei Tartumaa valimisringkonna nimekirjade järgi — asemele on Riigikogu töödest osa võtma kutsutud August Liivak.

4. Teatamine A. Kirikal'i, O. Torgi ja Th. Schmidt'i Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast väljaastumisest.

Sekretär: Riigikogu juhatusale on tulnud kirjalikud teadaanded:

rkl. A. Kirikal'ilt, et ta astub välja Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast ja jääb edasi Riigikogusse tööliste esindajana;

rkl. O. Torgilt, et ta lahkub Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast ja jääb erapooletuna edasi Riigikogusse;

rkl. Th. Schmidt'ilt, et ta astub välja Eesti tööliste partei Riigikogu rühmast ja jääb erapooletuks Riigikogu liikmeks.

5. Teatamine komisjonidesse antud seaduseelnõudest.

Sekretär: Riigikogu juhatus andis:

1. tsiviil-kohtupidamise ja kaubandusliku kohtupidamise seaduste muutmise seaduse kaubanduslike ja tööstuslike ettevõtete administratsioonide sisseseadmise kohta üldkomisjoni;

2. põllumajandusliku kutsehariduse korraldamise seaduse haridusekomisjoni.

6. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni M. Mihkelson'i asemele A. Kärner (stp) ja H. Martinson'i asemele E. Pesur (stp);

rahaasjanduse komisjoni — laiendatud koosseisus — B. Eilman'i asemele A. Usai (stp) ja V. Maaker'i asemele J. Saar (as).

7. Seitsmenda rahvusvahelise töökonventsiooni poolt Genfis vastuvõetud õnnetusjuhtude läbi vigastatud oma- ja välismaa töolistega ühtlase ümberkäimise kohta käiva konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja K. Freiberg.

Seaduse lõpuredaktsioon võetakse vastu.

8. Eesti Vabariigi 1929./30. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kord-korralt areneb meie riigielu ja majandus, ning käesoleval eelarve-aastal saame läbi juba ühe lisaeelarvega. Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud 1929./30. aasta lisaeelarve nr. 1 järgi oleks riigi eelarve suurenenud 3.871.056 krooni võrra. Rahaasjanduse komisjonis on lisaeelarve läbi vaadatud ja komisjoni poolt Riigikogule esitatud muudatustega, vähendada eelarvet 99.375 krooni võrra. Seega kujuneks 1929./30. aasta eelarve järgmiselt: põhieelarve Kr. 93.824.026.— ja lisaeelarve nr. 1 — 3.771.681 krooni, kokku 97.595.707 krooni. Kulude vähendamine on 566.606 krooni, tingitud kokkuiast ja ümberkorraldamistest ministereeriumides.

Vaadates kulude suurenemist peab tähendama, et tunduva osa — 2.133.795 krooni või ümmarguselt 49% lisaeelarvesse võetud kulude suurenemisest — 4.338.287 kroonist — moodustavad eelkrediidid, mis lubatud Riigikogu poolt vastuvõetud eelkrediidi seadusega ja Riigi eelarve seaduse § 34. alusel Vabariigi Valitsuse otsustega riigikeskasutustele 1929./30. eelarve-aastal enne lisaeelarvet

mitmesuguste tarvilikkude ja edasilükkamatute ülesannete teostamiseks.

Muus kulude suurenemise osas oleksid lisaeelarves suurematest kuludest nime-tada pensionid — Kr. 735.000.—, põhieelarves on ette nähtud Kr. 2.405.583.—, seega oleksid pensionid käesoleva aasta eelarves kokku Kr. 3.140.583.— või üle 314.000.000 senti. Suurenemine sündis siin peamiselt Riigi Teatajas nr. 32 — 1929 avaldatud pensioni tõstmise seaduste alusel, mille järgi tõsteti pensione 25% võrra neile, kes olid läinud pensionile enne 1. aprilli 1927. Ka on suurenenud pensionisaajate arv. Rahaasjanduse komisjonis väideti, et kui pensionitõstmise seaduseelnõu Riigikogus arutatud, siis seletanud valitsuse esindaja, et kõige rohkem võiks pensioniseaduse muutmise uusi kulusid juurde tuua mitte üle 15.000.000 senti aastas, nüüd on aga kulud mitmekordselt suuremad.

Õpetajate palkadeks on lisaeelarves Kr. 272.000.— ja toetus omavalitsustele Kr. 34.000.—, seega kokku 306.000 krooni või 30.600.000 senti, mis kulub õpetajate palkadeks eeskätt koolisunduse laiendamise tõttu V ja VI õppeaastale. Selle summa oleks pidanud hariduseministeerium põhieelarvesse kalkuleerima, sest omavalitsuste esinduskogude otsused V ja VI õppeaasta kohta olid varemalt ja ka ministeeriumile teada.

Haigusekindlustuse summad on kõigis ministereeriumides suurenenud ja koormavad lisaeelarvet minu kokkuvõtete järgi Kr. 190.254.—, põhieelarves on 805.237 krooni, seega oleks kokku Kr. 995.491.—. Põhjendusena on ette toodud suurem arv haigestumisi, gripilaine ja selle tagajärjed. Kuid siin paistab põhieelarves viga: pole tahtud koormata, küll lisaeelarvega juurde antakse. Rkl. härra Tamm kõneles aruandjana haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu ning leskede ja vaestelaste kindlustamise seaduse puhul püha-dehaiguse palavikust Saksamaal. Ka üht osa meie ametnikkudest on käesoleval aastal valdanud mingisugune „haigusepalavik“, ja mõnes ametkonnas on haigusekindlustuse kulud rohkesti suurenenud. Tulevase 1930./31. eelarve-aasta põhieelarvesse on võetud vähemad summad haigusekindlustuseks eeldusega, et Riigikogu uue seaduse vastu võtab, mille järgi 20% kuludest jääb riigiteenijate kanda. Ajakirjanduses leidis aset sõnum, et selle kartusel on osa ametnike veel eelarve-aasta lõpul hakanud endid ja perekonnaliikmeid hoolega arstima. Kui see nii on, siis võivad haigusekindlustuse alal suuremad kulud tulla, mida lisaeelarve aga katta ei suuda. Rahva tervishoid on suurenenud 90.000 krooni, riiklik hoolekanne

45.724 krooni, kokku 135.724 krooni. Kulud on suurenenud, kuna suguhaiguste ravimine, külgehakkavate haiguste vastu võitlemine, hoolekanne nõrgajõuliste, töötatöölise ja nõdrameelsete eest osutub tegeliku elu nõuetel suuremaks, kui ette nähtud algeelarves. Sellest summast, 90.000 kroonist, läheb 65.000 krooni ehk 6,5 miljonit senti suguhaiguste vastu võitlemiseks.

Põllutööministeeriumi alal on kulud suurenenud tingimusest, maareformi läbi viimist kiires korras lõpetada ja tõsta metsakultuuri. Põllumajanduse osakonna alal oli valitsuse ettepanekus 14.250 krooni kultuuriliseks toetuseks põllumajanduse alal talumajanduse nõuande büroole. Riigikogu poolt vastuvõetud ja 5. IV 29 RT — 29, avaldatud Talumajanduse nõuande korraldamise seadusega on agronoomilise nõuande kuludeks määratud vähemalt 120.000 krooni. Seadusekohaselt on Vabariigi Valitsus talumajanduse nõuande büroo eelarve 120.000 krooni peale kinnitanud. Algeelarvesse, mis enne seaduse maksamahakkamist kokku seati, on võetud ainult Kr. 105.750, puudub Kr. 14.250. Põllutööministeeriumi poolt nõuti see summa täiesti seaduslikult, aga rahaasjanduse komisjonis komisjoni liikme M. Martinson'i ettepanekul kustutati see põhjendusega, et talumajanduse nõuande büroo oma kuludes oleks pidanud jääma algeelarves lubatud krediitide piiridesse.

Teedeministeeriumi alal on kulud suurenenud peamiselt liikumise ja kauba-veo suurenemise tõttu, mis omalt poolt riigile suuremaid tulusid andnud. Vee-tee valitsusele ähvardab muutuda olukord katastroofiliseks, sest piiratud krediitide all kannatab laevade ja teiste ujuvate abinõude korrashoid, rääkimata nende uuendamisest.

Erakorraliste kulude suurenemises tahaksin ära märkida asjaolu, mis tulevikus ei tohiks säärastelt korduda, see on eelarve suured ülekulutused, iseäranis ehituste alal. Need ülekulutused on kolme ehituse juures Kohtu- ja siseministeeriumi alal 38.753 krooni ja Teedeministeeriumi alal ühe ehituse juures 14.000 krooni põhjendusega, et ülekulutused on tingitud tegelikkudest väljaminekutest, kuna ehitused on osutunud kallimaks, kui nähti ette eelarves. Loomulikult võivad tulla suuremate ehituste juures ka mõnesugused lisatööd, mida ei saa alati ette näha tehnilise eelarve kokkuseadmisel. Et aga eelarved kokku seatakse kõrgete normide järgi, siis osutuvad tööd pärast odavamaks, ja see vahe peaks katma lisatööd. Ebaloomulik on säärane suur ülekulutus, nagu see Kohtu- ja sise-

ministeeriumil Tallinna karistusevangimaja juurdeehitusel — 17.762 krooni, mis ületab isegi algeelarves selleks ehituseks lubatud krediidi — 15.000 krooni.

Et ära hoida seadusevastaseid ülekulutusi ministeeriumides, selleks on valitsus Majanduseministri ettepanekul tarvilikud sammud astunud.

Erakorraliste kulude alal esines valitsus lisaelarves ettepanekuga, kustutada „Kesk-Kalale“ 1925. a. antud laen, 30.000 krooni, ja 1926. a. kahjude katteks tindikala operatsioonide alal 13.815 krooni, kokku 43.815 krooni. Rahaasjanduse komisjon ei leidnud võimalikuks lubada valitsust neid summasis kustutada ja selleks krediit üles jätta lisaelarvesse põhjendusega, et nende summade nõudmise põhjendused ei leitud küllalt kaaluvad olema. „Kesk-Kala“ operatsioonid selle ettevõtte juhtide saamatuse ja teguviiside tõttu on tõesti raskesti riivanud peipsiäärsete kalameeste majandust. „Kesk-Kala“ saamatustest korraldustest ja ebaärilistest operatsioonidest on palju kõneldud ja ajakirjanduses sõna võetud. Kuid komisjonis toonitati, et samuti kui Peipsi kalureid, on juhtide ja teiste poolt sisse veetud ka palju põllumehi ja teisi kodanikke, kellele valitsus pole mahakirjutusi teinud. Igauks peaks ise oma kergeusklikkuse või rumaluse eest kohustust kandma ja kooliraha maksma. Kui riik mahakirjutusi teeb ühe osa kodanikkude suhtes, siis on sedasama õigustatud nõudma ka teised kihid. Seda kõike ei luba aga meie riigi liiga piiratud rahalised ressursid.

Tulud on vähenenud 1.676.000 krooni, sellest piirituse monopoli alal 1.500.000 krooni ehk 150 miljonit senti. Algeelarves oli tulusid piirituse monopolist ette nähtud 15.500.000 krooni.

Raske on siin põhjendusi leida, mis on peateguriks selle osa kulude vähendamiseks olnud: kas raske majandusliku aasta tagajärjel alkoholi vähemtarvitamine või välismaalt salaja sisseveetava märjukese konkurents, missugust sissevedu hõlbus-tavad käesoleval aastal lahtiolevad veed ja head liikumisteed. Mõju avaldamata ei jäta ka kodus valmistatud veinide tarvitamine ja asjaolu, et käesolevasse eelarve-aastasse ei satu tulud viinamüügist lihavõttepühadeks.

Tulude suurenemist näitavad kõige tunduvamal määral tulumaks ja äri-, tööstuse- ja juriidiliste isikute maksud, kokku 175 miljonit senti. Tähtendatud tulude suurenemine oleneb sellest, et need tulud olid arvatletud algeelarves vähematen seaduseelnõude kohaselt, mis nägid ette nende maksunormide vähendamist, kuid seadused jäid Riigikogu poolt vastu võtmata. Teiste tulude suurenemine ei

vaja erilist põhjendamist ega tähelepanu, kuna need tugevad kas tegelikule laekumisele või ei ole eriti tunduval.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

Eesti Vabariigi 1929/30. aasta kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 I lugemisel vastu võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel kolmepäevalise vahajata I ja II lugemise vahel.

9. Riigikogu kantselei koosseisu muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja E. Joonas.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

10. Seakasvatuse edendamise ja peekoni hindade kindlustamise fondi seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja K. Tonkman.

Pealkiri ja § 1 võetakse vastu.

J. Voiman (stp, § 2. puhul): Austatud Riigikogu liikmed! See on tõsi, et peekonsigade kasvatamisele tuleb vaadata kui tähtsamale põllumajanduseharule, mida tuleb arendada ja edendada. Aga kas just kõige õigem on see tee, et riigi poolt teatud summad peekonsigade kasvatamisele juurde makstakse. Kui tööpoolest peetakse seda kõigeõigemaks teeks, siis oleks otstarbekohane, et meie ainult üht põllumajanduseharu ei hakkaks riigi poolt toetama, sest et sigade kasvatamine ei ole kõige tähtsam haru, vaid põllumajanduses on teisigi alasid, mis väga tähtsad. Kahjuks ei ole sellele teele asutud, et kõiki põllumajanduseharusid oleks hakatud toetama. Mina mõtlen, et tunduvalt rutem aitaks kaasa meie põllumajandusele — mitte ainult normaaltalude suhtes, vaid ka väikemajapidamiste suhtes ja ka kõige väikesema krundi pidaja suhtes — kui saaksime luua linnu- või kanakasvatamise jaoks fondi. (Kaitseminister O. Köster: Ega see kanakasvatuse jaokski halb pole.) Kanamunade väljavedu meie väliskaubanduses ei ole väikesest tähtsusega küsimus, vaid koguni väga suure tähtsusega. Kui vaatame kanamunade väljavedu, siis näeme, et iga aasta kasvab kanamunade väljavedu, mis aitab parandada väikemaapidajate olukorda, ja seal on see ala niisugune, mida saab kõige kiiremini täiendada ja kõige kiiremini edasi viia. Hinnad aga loomu-

likult võivad olla kõikumavad, kui peekoni, või, või mõne teise põllumajanduse saaduse hinnad. Kui asume säärasele vaatekohale, et peekonsigade kasvatuse edendamist toetada tahame, siis oleks loomulik seda ka teistel põllumajanduse aladel teha. Seni kui seda tehtud ei ole, ei saa loomulikult nimetada, kui riik ühele majapidamisharule toetusesummad määrab. Käesoleva seaduse § 2. öeldakse, et riigi 1930./31.—1935./36. a. eelarvetes on selleks otstarbeks teatud summad ette nähtud, nimelt iga sea kohta 2 kr. 10 senti. Kui võtame arvesse, kuipalju sigu iga aasta välja veetakse, siis ei ole see summa väike, mis riigi poolt tuleb juurde maksta, vaid see ulatub kümnetesse miljonitesse sentidesse. Seepärast ei saa ükskõikselt sellele toetusesummale vaadata. Meil on mitmed seadused vastu võetud, milles määratakse summad kindlaks, mis tulevad iga aasta riigi eelarvesse paigutada. Tuletan meelde Maanteede seadust. Selle seaduse põhjal peaks olema tuleva-aasta eelarves ette nähtud 350.000.000 senti maanteedeks. Kui aga tuleva-aasta riigi eelarvet vaatame, siis näeme, et seal on 40 miljonit senti välja jäetud. Samuti Bensiinimaksu seadus. Selle seaduse põhjal võetav maks peaks minema maanteedekapitali heaks, kuid ei lähe, vaid läheb riigi tuludesse. Säärane lugu on paljude teiste seadustega. Ka Peipsi veepinna alandamiseks on tuleva-aasta riigieelarvesse ette nähtud summad, mis tuleksid sisse võtta, kuna aga seda tehtud ei ole. Ei ole ka vastava seaduse muutmise valitsuse poolt esinetud, et puht seaduslikul alusel summade vähendamist ette võtta. Samasugune lugu on ka rannasadamatega ja lennuasjandusega, viimase alal on küll seaduseelnõu esitatud. Siin on terve rida seaduseelnõusid, millega riiklikud väljaminekud kindlaks määratud. Aga just tuleva eelarve-aasta kohta valitsus ei ole suutnud neid täita, ja teie kuulsite, lugupeetud Riigikogu liikmed, kui härra Majanduseministrile esitati sellekohane küsimus, siis ta vastas lihtsalt: ei ole raha anda. Kui lugu nii, et oleme mitmed seadused vastu võtnud, millega riigi väljaminekud kindlustatud teatud aastateks, Vabariigi Valitsus ei saa aga neid täita seepärast, et puudub raha, siis arvan, et ka siin lugu teisi ei ole. Ka käesoleva seaduse põhjal võib samasugune olukord tekkida, et majanduslikult raskel aastal riigil väljaminekud tunduvalt suurenevad, sissetulekud aga vähenevad, ja riigil ei ole võimalik vastavaid summasid eelarvesse võtta. Seepärast arvan, et meie peaksime sellele tõsiselt mõtlema. Ei maksa mingisuguseid seadusi vastu võtta, mis riigi välja-

minekuid teatud ajaks kindlaks määravad, kui meil kindlustusi ei ole, et Vabariigi Valitsus saaks täita neid seadusi. Praegu on olukord säärane, et Vabariigi Valitsus ei täida ka Riigikogu poolt vastuvõetud seadusi, ja kui olukord säärane, siis on õigus ka käesoleva seaduse puhul sellele tähelepanu juhtida. Seepärast teen ettepaneku,

§ 2. punkt a) kustutada.

Kui leitakse edaspidi võimalik olema riigi poolt selleks toetust määrata, siis võidakse seda ju teha. Kuid terveks eelarveaastaks summasid määrata, mida riigi eelarves kuludena tuleks võtta, seda minu arvates ei või teha. Praktika on näidanud, et valitsus tihti ei suuda neid täita, ja mispärast peaksime valitsust avatlema seadusi rikkuma.

Aruandja K. Tonkman (lõpusõna): See ettepanek, mis rkl. härra Voiman Riigikogule praegu esitas, oli ka rahaasjanduse komisjonis arutusel. Rahaasjanduse komisjon leidis, et peekonsigade kasvatust tuleb edendada kahel põhjusel, esiteks, et väljavedu suureneks põllumajanduse saaduste, s. o. peekoni väljaveo arvel, sest sea võib lühikese aja jooksul, s. o. kuue kuuga, kasvatada ja välja vedada. See aitaks kaubabilanssi parandada, mis sagedasti passiivseks muutub, nagu käesoleva aasta jaanuarikuus.

Teine põhjus, et peekonsigade kasvatust aitaks põllumajandust, kus praegu suur kriis, ja põllumehed kuskilt raha ei saa, sest põllusaaduste hinnad langevad pööraselt ja ei ole mingit kindlustust, et hinnad tulevikus veel rohkem ei lange.

Aastatel, kus ikaldus ja hindade langus, jääb seakasvatust koguni väikeseks, kus sigu peaaegu ei kasvatatagi. Käesoleval aastal, kus seahinnad kõrgemad, ei ole sigu väljaveoks, kust raha saaks, sellepärast, et läinud aastal, kus sigade hinnad madalad olid ja ikalduseaasta tõttu vilja ja kartulid vähe, sigu märksa vähem kasvatati. Seepärast on tarvis, et peekonihinnad enam-vähem kindlad oleksid, mille tõttu põllumeestel kindlustust oleks, et sigu kasvatada võib, ja sellega majapidamine tulu võiks anda.

Neil põhjustel leidis rahaasjanduse komisjon, et siiski tarvilik on riigi eelarve korrast summad seakasvatuse edendamise fondi heaks määrata ja lükkas rkl. J. Voiman'i ettepaneku tagasi. Sel põhjusel ei saa mina rkl. Voiman'i ettepanekuga ühineda.

J. Voiman'i ettepanek lükatakse tagasi.

§ 2 võetakse vastu.

Koosolekut hakkab juhatama teine abimees **R. Penno**.

§ 3 võetakse vastu.

J. Voiman (stp, § 4. puhul): Mina ei tea, kas § 4. on eksitus tulnud või viga esimeses reas „Seakasvatuse edendamiseks määratud fondiosa kasutamise kohta“ j.n.e. Kas see käib 60% kohta või mille kohta? Siin on igatahes ebatäpsus. Mul ei ole kahjuks käepärast Vabariigi Valitsuse ettepanekut. (Vahelhüüe.) Minule näib, et siin ei ole selgust, ja redaktsiooni korras on raske seda lahendada. Peaks ütlema, missugune osa kuulub komisjoni läbivaatamisele, kas 40%-line või 60%-line osa.

Teiseks juhiksin tähelepanu sellele, et § 4. teises osas räägitakse erikomisjonist. Komisjon koosneb kõigepealt ministri esindajaist. Peale selle võttis rahaasjanduse komisjon vastu teatud muudatuse, et iga ühistegelise tapamaja poolt valitakse sinna esindaja. (Keskest: Mitte iga!) Siin on öeldud, et iga ühistegelise eksporttapamaja poolt üks esindaja.

Praegu on meil neli ühistegeliseks eksporttapamaja, kuid tulevikus võib neid juurde tekkida. Kui seakasvatust edeneb, siis on varsti rohkem eksporttapamajade ja neid võib tekkida igas maakonnas üks. Säärasel juhtumisel, kui igast eksporttapamajast tuleb üks esindaja, võib ministri esindajaid olla vähem. Praegu on küll asi pariteedi alusel, sest komisjon koosneb viiest ministri esindajast, neljast eksporttapamaja esindajast ja ühest põllumajanduslikkude organisatsioonide esindajast. Kui eksporttapamajade juurde tekib, siis satub ülekaal organisatsioonide ja ühistegeliste asutuste kätte. (A. Oinas, stp: Praegugi on.)

Ei ole loomulik, et just eksporttapamaja esindajad peaksid sellest komisjonist osa võtma, sest eksporttapamajad on meil kujunenud mitte niivõrt ühistegeliseks asutusteks kui vast aktsiaseltsi alusel töötavaiks ettevõteteiks. Meie võisime tähele panna seda eriti tol ajal, kui ainus ühistegeliseks eksporttapamaja töötas. Sel ajal peekonihindade ettedikteerija oli see ühistegeliseks ettevõtte. Kui pärast neid ettevõtteid juurde tekkis, tuli nende vahel teatud võistlus, ja seakasvatust sai rohkem hinda kui tol ajal, kui üksainus eksporttapamaja töötas. Praegu on eksporttapamajad hinna suhtes kokkuleppele jõudnud, ma ei tea, kas on eriläbirääkimisi olnud, kuid igatahes peab seda oletama, ja säärasel juhtumisel ei ole seakasvatust kindlustatud, et ta saab peekoni eest säärase hinna, millise ta peaks saama. Ühis-

tegelised eksporttapamajad ei tööta ühistegeliste asutuste põhimõtte järgi, nimelt võttes vahetalituse kulude katteks niipalju, kuipalju tööpoolest tarvis läheb. Kui olukord säärane, et eksporttapamajadel erikomisjonis enamus, siis seda olukorda ei saa pidada loomulikuks. Seaduse põhimõte seisab selles, et edendada seakasvatust. Aga kes on sellest eeskätt huvitatud? Mitte niivõrt eksporttapamajad, kui seakasvatatajad ise. Kui olukord säärane, siis arvan, et on täiesti õigus nõuda, et tegelikkude seakasvatatajate esindajad võtaksid osa erikomisjonist, sest nemad teavad, kuidas tuleb sigu kasvatada ja mida vaja seakasvatamiseks eeskätt ette võtta, ja mille jaoks oleks tarvis seda fondi kasutada kõige otstarbekohasemalt. Rahaasjanduse komisjonis juhti sellele tähelepanu, aga kahjuks ei võtnud rahaasjanduse komisjoni enamus seda kuulda.

Ma juhiksin siinkohal lugupeetud Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et säärasele teele meie asuda ei või, kui enamus antakse eksporttapamajade esindajaile, kuna aga tegelik seakasvatataja oma esindajat sinna ei saada või kui saadab, siis ainult ühe, ja see olukord ei ole loomulik ning seda peab muutma. (M. Martinson'i, põl vahelhüüe.) Mul ei ole selle vastu midagi. Eksporttapamajadel võib oma esindaja olla, kuid olgu üks, mitte rohkem. Väga õigus on rkl. Martinson'il, et seakasvatuse seltsid on sellest huvitatud, aga need on koondunud põllumeeste seltside ja põllumajandusliku liidu juurde.

Minu ettepanek seisab selles, et võtta § 4. teises osas just säärase organisatsioonide esindajad erikomisjoni liikmeiks, kes tegelikult kõige lähemal seisavad seakasvatatajatele. Need oleksid eeskätt põllumeeste keskselts, asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate põllumajanduslik liit. Peale selle peaks oma esindaja olema ka põllumajanduse nõuande bürool, kes on otsekohene nõuandja ja ühenduses seisab tegelikkude seakasvatatajatega oma jaoskonnaagronoomide kaudu. Samuti võiks olla esindaja eksporttapamajal, aga mitte rohkem kui üks. Teame aga, et mitte ainult suuremad talupidajad, vanatalud ja asunikud huvi tunnevad selle ala vastu, vaid ka väikemaapidajad, popsid ja eluasemekohtade valdajad, ja seepärast peaks olema neil ka oma esindaja, nimelt üleriikliku maatööraha ühisuse esindaja.

Sellest seisukohast välja minnes teen ettepaneku,

võtta § 4 järgmiselt: „Seakasvatuse edendamiseks määratud fondiosa kasutamise kohta kokkuseatud eelarvete ja aruannete läbivaatamiseks moodustatakse pikalaenu panga juu-

res erikomisjon. Komisjon koosneb põllumajanduse osakonna direktorit — esimehena, loomatervishoiu osakonna direktorit, ühest Põllutöömisteeriumi, ühest Majandusmisteeriumi, ühest pikalaenu panga, ühest põllumeeste keskseltsi, ühest asunikkude, riigirentnikkude ja väikemajapidajate põllumajandusliidu, ühest talumajanduse nõuande büroo, ühest ühistegeliste eksporttapamajade ja ühest üleriikliku maatööraha ühisuse esindajast. Komisjoni poolt läbivaadatud eelarved ja aruanded kinnitab Põllutöömistri ettepanekul Vabariigi Valitsus.“

Aruandja K. Tonkman (lõpusõna): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Esimese küsimuse kohta, mis rkl. Voiman üles seadis, et ei olevat küllalt selge § 4. esimene lause, et „Seakasvatuse edendamiseks määratud fondiosa kasutamise kohta kokkuseatud eelarvete ja aruannete läbivaatamiseks moodustatakse pikalaenu panga juures erikomisjon“, olen arvamisel, et see küllalt selge on, sest esimene lause § 4. räägib selgesti sellest fondiosast, mis seakasvatuse edendamiseks määratud. Sisuliselt fondiosast kõneleb § 3, kus öeldakse: „Fondi iga-aastastest sissetulekutest läheb kuni 40% seakasvatuse edendamiseks ja ülejääv osa peekoni turuhindade kindlustamise kapitaliks.“ Siin ei saa mingisugust lahkarmist olla, sest seakasvatuse edendamiseks on määratud 40%.

Ka teised küsimused olid rahaasjanduse komisjonis arutusel, kus esitati küsimus, kas on tarvilik, et eksporttapamajade esindajad osa võtavad komisjoni töist täieõiguslikkude liikmetena? Eksporttapamajade osavõtt osutub tarvilikuks kindlasti seepärast, et eksporttapamajad ise maksavad ka fondi heaks maksu. (Vahelhüüe.) Ja see ettepanek lükati komisjonis tagasi. Riigikogus on rkl. Voiman oma ettepanekut täiendanud ja leiab, et üks esindaja eksporttapamajade poolt on tarvis. Kuid komisjonis vaidlesid sotsialistid täiesti sellele vastu ja leidsid, et ühtki esindajat eksporttapamajadel tarvis ei ole. Mis puutub sellesse, et komisjonis valitsuse esindajail vähemus, ja ülekaal läheb seltskondlikkude organisatsioonidele ja eksporttapamajadele, siis ei ole see sugugi kardetav, sest komisjoni poolt läbivaadatud eelarve ja aruande kinnitab Vabariigi Valitsus Põllutöömistri ettepanekul. Kui selgub, et aruandes ja eelarves niisugust on, millega Vabariigi Valitsus nõus ei saa olla, siis võib Vabariigi Valitsus selle ette-

paneku tagasi lükata, ja komisjon peab küsimuse ümber otsustama.

Mis puutub sellesse, kus rkl. Voiman tähendas, et eksporttapamajad ei ole tegelikud seakasvatavad, see väide ei ole õige, sest ühistegelised eksporttapamajad ei ole muud, kui tegelikud seakasvatavad. (J. Voiman, stp: Kus kohal, millal nemad kasvatavad?) Maapidajad on tegelikud seakasvatavad. Eksporttapamajad on ühisused, millised on asutanud maapidajad-seakasvatavad oma sigade ümbertöötamiseks, just seakasvatavad on eksporttapamajad asutanud, nemad valitsevad neid, valivad juhatuse ja määravad ka esindajad selle fondi valitsemisest osa võtma.

Mis puutub rkl. Voiman'i ettepanekusse, et seadus peaks üksikult üles lugema iga seltskondliku organisatsiooni, kes fondi kasutamise komisjonist osa võtab, siis oli rahaasjanduse komisjon arvamisel, et ei ole tarvidust, et üksikud seltsid või asutused saaksid seaduses loetletud, seepärast, et võibolla mõni asutus või selts muudab oma nime või lõpetab oma tegevuse, siis peaks seaduse muutmise seadus Riigikogule esitatama. Siin on öeldud § 4-das: „ning põllumajanduslikkude organisatsioonide esindajaist, kelle osavõtu komisjoni töödest Vabariigi Valitsus tunnistab tarvilikuks.“ Osavõtu otsustamine on jäetud Vabariigi Valitsuse

võimupiressesse, keda valitsus tarvilikuks peab fondi valitsemisest osa võtma kutsuda. Kui tarvilikuks osutub, et need esindajad, kelle kohta rkl. Voiman ettepaneku tegi, peaksid fondi valitsemisest osa võtma, siis kutsub Vabariigi Valitsus nad komisjonist osa võtma.

Kõigil neil ettetoodud põhjustel ei saa mina rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda rkl. Voiman'i poolt tehtud ettepanekuga.

J. Voiman'i ettepanek lükatakse tagasi.

§§ 4—7 võetakse vastu.

Seaduseelnõu II lugemine on lõpetatud.

11. Ehitusseaduse §§ 165¹, 197, 200, 201, 202 ja 203 muutmise seadus — II lugemisel.

Omavalitsuse komisjoni aruandja O. Suursööt.

Üldkomisjoni kaasaruandja J. Klement.

Seaduseelnõu võetakse vastu II lugemisel.

Juhataja: Päevakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 18.35 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhatajad (allkirjad).

